

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (НА ПРИКЛАДІ ШАХРАЙСТВА)

Кришевич О. В.

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Штучний інтелект новий термін для національного законодавства, оскільки правове визначення, регулювання і відповідальність за наслідки роботи штучного інтелекту не врегульоване в повному обсязі. Але, враховуючи Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, згідно Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р, де в Загальній частині зазначено, що штучний інтелект – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [2]. Технології штучного інтелекту зустрічаються і у професійному житті при використанні у різноманітних галузях, наприклад, вуличні камери розпізнають осіб, які вчинюють кримінальні правопорушення. Але, проаналізувавши сучасну злочинність можна констатувати той факт, що правопорушники також використовують штучний інтелект, як приклад спеціальні програми для автоматичного злому захищеної комп’ютерної інформації, ведення шахрайських дій чи програми-роботи для відправлення спам-листів (масова розсилка кореспонденції рекламного чи іншого змісту особам, які не бажають їх отримувати) [3]. Що стосується шахрайських дій в інтернеті, який здійснюється методом фішингу, який має за мету викрасти чи пошкодити інформацію делікатну для отримання персональних даних особи (логін, пароль чи номер кредитної картки) застосовуючи при розсилці спеціальні вірусні програми чи пропозиція користувачам до відвідування підроблених сайтів схожих на сайти банківських установ або торговельних інтернет-платформ і, таким чином, отримують доступ до акаунтів і банківських рахунків. На сьогоднішній день необхідно

оновити систему інформаційного та інтелектуального забезпечення правоохоронних органів, яка б дозволила якісно обробляти масиви інформації та пропонувати варіанти вирішення проблемних питань з їх обґрунтуванням та самовдосконаленням і враховуючи недоліки і помилки без суб'єктивного мислення особи. Враховуємо те, що у більшості випадків повідомлення про кримінально правової наміри передаються через Інтернет, а за допомогою штучного інтелекту можна контролювати такий контент, використовуючи алгоритми з виявлення будь-яких підозрілих слів, пов'язаних з кримінальними правопорушеннями чи особами, які розсилаються через глобальну мережу інтернет та проаналізувавши інформацію передати до органів поліції, що дозволяє припинити кримінальне правопорушення чи встановити причетних осіб. На даний час, питання можливості реалізації кримінальної відповідальності суб'єкта окреслено двома компонентами: зовнішнім – кримінально протиправного діяння (*actus reus*) і внутрішнім – наміри (мотиви) та усвідомлення по відношенню до об'єкту (*mens rea*) чи предмету посягання. Також необхідно враховувати підходи правового забезпечення обґрунтування залучення штучного інтелекту: по-перше, штучний інтелект виступає як «безвідповідальний агент», а за «дії чи вчинки» буде нести відповідальність оператор чи розробник програмного забезпечення, тому штучний інтелект, не може виступати суб'єктом кримінального правопорушення (ст. 18 КК України) [1]. Крім того, не є суб'єктом кримінального правопорушення через обмеженість характеристик, його ролі у вчиненні, що призводить до використання за аналогією чи схилянням до кримінального правопорушення неповнолітнього чи недієздатної особи або як знаряддя вчинення кримінального правопорушення. Таким чином, роль штучного інтелекту ототожнюють його із знаряддям вчинення кримінального правопорушення, а встановлення суб'єкта кримінального правопорушення – це з'ясування серед суб'єктів: розробника-архітектора програмного забезпечення та користувача програмного забезпечення, оскільки «вчинок чи діяння» штучного інтелекту насправді виступає діянням фізичної особи, оскільки застосування штучного інструменту без використання його розширених можливостей, як електронного інструменту і виконання наказу (команди), але поза сферою регулювання залишаються ситуації, коли діяння вчиняється штучним інтелектом на основі накопиченого досвіду, за межами фактичного призначення та безпосереднього контролю.

По-друге, ґрунтується на передбачуваності кримінально протиправного діяння штучного інтелекту вірогідних наслідків, коли розробник чи користувач програмного забезпечення не маючи наміру і не контролюють

безпосередньо, а тільки використовують штучний інтелект та спостерігають при вчиненні кримінально протиправного діяння у відношенні якого вони не мали ніякого наміру, де роль штучного інтелекту зводилася до ролі знаряддя кримінального правопорушення і має ставити питання про відповідальність не лише розробника чи оператора, а й самого штучного інтелекту як «квазі-особу», оскільки діяння фактично виходить за межі контролю фізичної особи.

По-третє, автономна відповідальність штучного інтелекту, коли останній як «квазі-особа» розглядається в якості правопорушника, який не залежить від розробника чи користувача, але питання чи здатний штучний інтелект відповідати цим критеріям і чи може бути прирівняний до фізичної особи. Варіанти штучного інтелекту дуже відрізняються між собою, проте когнітивні функції (обізнаність, вина, умисел, необережність) є недостатніми в розумінні перспектив притягнення до кримінальної відповідальності. Основною є намір, умисел та наявність в системі штучного інтелекту певного призначення, прагнення до певної цілі за відповідних умов може бути ототожнений з складовою суб'єктивної сторони, хоча штучний інтелект не може мати почуттів, які характеризують окремі склади кримінальні правопорушення (ненависті, ревності, помсти), тому відповідні категорії кримінально протиправних діянь не відповідають параметрам штучного інтелекту. Але найголовніше, відповідальність штучного інтелекту не скасовує відповідальності розробника чи оператора штучного інтелекту, а навпаки її доповнює.

Список посилань

1. Кримінальний кодекс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
3. Спам. Захист від спаму. Програмне забезпечення та спам: веб-сайт. URL: [https:// sites.google.com/site/programnezabezpecennataspam/spam-zahist-vid-spamu](https://sites.google.com/site/programnezabezpecennataspam/spam-zahist-vid-spamu)]